

سرنوشت تحریم‌ها در پرجام

مرداد ۱۳۹۴

فهرست

- ۵ - مقدمه .....
- ۵ - شاخص .....
- ۶ - ویژگی های متن جمع بندی .....
- ۷ - متن دارای ۶ بخش اصلی می باشد .....
- ۸ - پنج روز مهم در متن جمع بندی .....
- ۱۰ - روز توافق .....
- ۱۰ - روز اجرا .....
- ۱۱ - روز انتقال .....
- ۱۱ - روز خاتمه .....
- ۱۱ - تعهدات ایران .....
- ۱۳ - تفاوت تعلیق و لغو .....
- ۱۴ - تعهدات اروپا در روز اجرا .....
- ۱۷ - تحریم سوئیفت چه خواهد شد؟ .....
- ۱۹ - تعهدات آمریکا در روز اجرا .....
- ۲۱ - آیا ایران به پول نفت خود دسترسی خواهد داشت؟ .....
- ۲۱ - داستان تحریم دسترسی به درآمدهای نفتی .....
- ۲۵ - دیوید کوهن در این باره به کنگره می گوید .....
- ۲۶ - جمع بندی .....

سرنوشت تحریم‌ها در برجام

④ **مقدمه:** بحثی که در این جزوه انجام خواهد شد حول این سوالات خواهد بود که مطابق با جمع بندی صورت گرفته در وین، آیا همه تحریم‌ها برداشته می‌شود؟ تحریم‌هایی که برداشته می‌شوند چگونه برداشته می‌شوند؟ آیا تحریم‌ها لغو خواهند شد یا تعلیق؟

④ **شاخص:** نکته اصلی این است که هدف اصلی ایران تمرکز بر برداشتن تحریم‌ها بود. همچنان که مقام معظم رهبری در دیدار مداحان فرمودند: اگر قرار باشد که لغو تحریم‌ها باز متوقف بشود بر یک فرایند دیگری، پس چرا ما اصلاً مذاکره کردیم؟ اصلاً مذاکره و نشست پشت میز مذاکره و بحث کردن و بگومگو کردن برای چه بود؟ برای همین بود که تحریم‌ها برداشته بشود؛ این را باز بخواهند متوقف کنند به یک چیز دیگری، اصلاً قابل قبول نیست. (دیدار با مداحان ۲۰ فروردین ۱۳۹۴)

④ و درباره شیوه برداشته شدن تحریم‌ها نیز فرمودند:

از جمله‌ی نقاط مهم این است: بنده تصریح میکنم، تحریم‌های اقتصادی و مالی و بانکی، چه آنچه به شورای امنیت ارتباط پیدا میکند، چه آنچه به کنگره‌ی آمریکا ارتباط پیدا میکند، چه آنچه به دولت آمریکا ارتباط پیدا میکند، همه باید فوراً در هنگام امضای موافقت‌نامه لغو بشود؛ بقیه‌ی تحریم‌ها هم در فاصله‌های معقول [لغو بشود]. البته آمریکایی‌ها در زمینه‌ی تحریم‌ها یک فرمول پیچیده‌ی چند لایه‌ی عجیب و غریبی را مطرح میکنند که اصلاً اعماق آن معلوم نیست؛ از انتهای آن چه در می‌آید هیچ معلوم نیست. عرض کردم بنده بیانم صریح است، تعبیرات دیپلماسی را بنده خیلی بلد نیستم؛ آنچه ما می‌گوییم صریح و همین [است] که گفتیم؛ این مورد نظر ما است.

یک نکته‌ی اساسی دیگر اینکه لغو تحریم‌ها منوط به اجرای تعهدات ایران نیست؛ نمیشود بگویند: شما راکتور آب سنگین اراک را خراب نکنید، سانتریفیوژها را به این تعداد کاهش بدهید، این کارها را نکنید، آن کارها

بکنید، بعد که کردید، بعد آن وقت آژانس بیاید شهادت بدهد، گواهی کند که شما راست می‌گویید و این کارها را انجام داده‌اید، بعد ما تحریم‌ها را برداریم! نه، این را ما مطلقاً قبول نداریم؛ لغو تحریم‌ها منوط به اجرای تعهداتی که ایران میکند نیست. (دیدار با کارگزاران نظام، ۲ تیر ۱۳۹۴)

❶ ویژگی‌های متن جمع بندی :

متن این توافق نامه ۱۵۹ صفحه است. متنی بسیار طولانی و البته پیچیده که خواندن و تسلط بر آن نیازمند زمان و مطالعه است.

❷ در این مسیر دو نکته دارای اهمیت است که باید به آنها توجه شود :

نکته اول این است که متن توافق جامع از نظر فنی با توافق ژنو و بیانیه لوزان متفاوت است. تفاوت اصلی مفصل بودن و تشریح جزئیات فراوان در آن است. به عبارت دیگر توافقنامه جامع تا حد خوبی شفاف است. مشخص است تلاش فراوانی شده است تا ابهامات کمتری در متن باشد. این وضعیت درباره توافق ژنو و لوزان وجود نداشت.

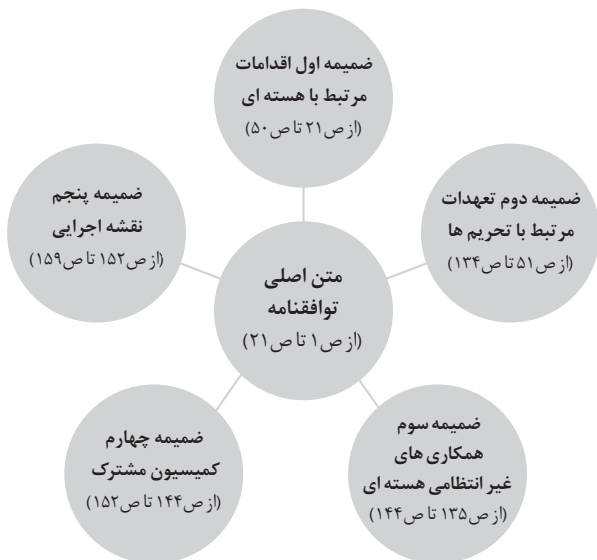
نکته دوم که می‌تواند برای کسانی که به دنبال فهم و اشراف پیدا کردن پیرامون توافق جامع هستند، مفید باشد، این است که ضمیمه پنجم توافق نقشه درک درست توافق است. در توضیح باید گفت که متن توافق و ضمایم آن بسیار مفصل و پر از موضوعات مختلف است. برای مثال در بخش تحریم‌ها تمامی تحریم‌های اعمال شده علیه ایران در بخش‌های مختلف به تفصیل آمده است. لذا با خواندن آنها نمی‌توان به این سوال جواب داد که آیا امتیازها به صورت هم وزن داده و گرفته شده است یا نه؟ در نتیجه مساله زمان بندی و نحوه برداشتن تحریم‌ها و نیز اقداماتی که ایران باید در مقابل آن انجام دهد تعیین کننده وزن توافق است. این مهم در ضمیمه ۵ توافق مستتر شده است.

اما ضمیمه ۵ به دلیل وجود ارجاعات متعدد که به ضمایم دیگر توافق دارد، یک پیچیدگی مضاعف داشته و برای تسلط بر آن نیاز به زمان گذاری جدی دارد که به نظر این سطح از تمرکز در حد و توان رسانه‌ها نیست. برای همین شاید رسانه‌ها نتوانند نقش خود در این داستان را به خوبی ایفا کنند.

پس اگر بخواهیم درک درستی از جمع بندی توافق جامع داشته باشیم اولاً

به متن اصلی رجوع کنیم و ثانياً با استفاده از ضمیمه پنجم نقشه توافق جامع را درست مطالعه کنیم.

🕒 متن دارای ۶ بخش اصلی می باشد:

- متن اصلی که کلیات جمع بندی است و از صفحه ۱ تا ۲۱ می باشد.
- ضمیمه اول که مربوط به تعهدات ایران در حوزه هسته ای می باشد
- ضمیمه دوم که مرتبط با برداشتن تحریم هاست که از صفحه ۵۱ تا ۱۳۴ می باشد. البته نه برنامه و شکل و زمان بندی تحریم ها. بلکه فهرست جامعی از تحریم هاست که به معنای برداشته شدن آن ها نیست بلکه مهم ضمیمه ۵ است. همان طور که در بند ۲۴ متن اصلی تصریح شده است.

The E3/EU and the United States specify in Annex II a full and complete list of all nuclear-related sanctions or restrictive measures and will lift them in accordance with Annex V

اتحادیه اروپا و آمریکا در ضمیمه دوم لیست کامل و جامعی از تحریم‌ها و محدودیت‌های مرتبط با هسته‌ای را مشخص می‌کنند و منطبق با ضمیمه

پنجم خواهند برداشت.

- ضمیمه سوم که پیرامون همکاری‌های غیرنظامی هسته‌ای می‌باشد که از صفحه ۱۳۵ تا ۱۴۴ می‌باشد.

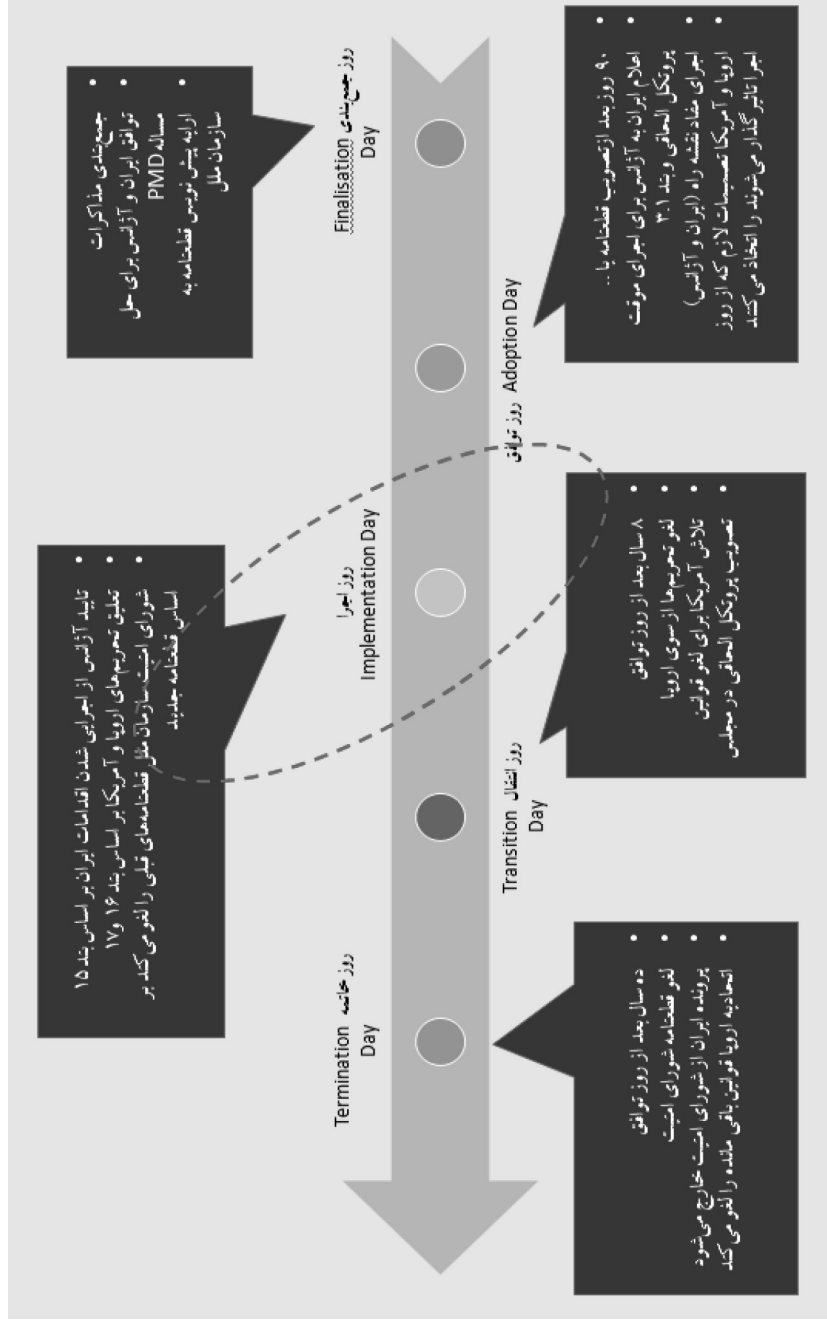
- ضمیمه چهارم بحث کمیسیون مشترک است که صفحات ۱۴۴ تا ۱۵۲ متن جمع بندی را به خود اختصاص داده است.

- ضمیمه پنجم که همان طور که ذکر شد مهمترین بخش توافق می‌باشد که تمرکز بیشتر بحث روی این ضمیمه خواهد بود چراکه نقشه اجرای توافق می‌باشد.

❶ پنج روز مهم در متن جمع بندی :

در متن از پنج روز مهم یاد شده است که فهم بهتر متن نیاز به شناخت این پنج روز دارد:

③ روز جمع بندی:

روزی که جمع بندی اعلام گردید.
 روزی که ایران و آژانس بین المللی برای حل مسئله PMD به توافقی رسیدند. همان متنی که آقای صالحی و اومانو امضا کردند.
 روزی که پیش نویس قطعنامه حاصله از مذاکرات به سازمان ملل برای تصویب ارائه گردید.

③ روز توافق:

این روز در توافق ۹۰ روز بعد از روز جمع بندی است.
 کارهایی که در این فاصله باید رخ دهد، تصویب جمع بندی در کشورهای مذاکره کننده است. مثل تصویب در شورای امنیت ملی ایران یا تصویب در کنگره. البته اگر کنگره جمع بندی را نپذیرد، رییس جمهور آمریکا می تواند این عدم پذیرش را وتو کند که در این صورت کنگره می تواند با دو سوم آرا این وتوی رییس جمهور را وتو کند.
 ایران به آژانس بین المللی اعلام می کند که به صورت موقت و داوطلبانه پروتکل الحاقی را اجرا می کند.

③ روز اجرا:

زمانی است که در آن، همزمان با گزارش آژانس مبنی بر راستی آزمایشی اجرای تدابیر مرتبط با هسته ای ایران به نحو مندرج در بخش ۱۵ پیوست ۵، اتحادیه اروپایی و ایالات متحده به ترتیب اقدامات مشروحه در بخشهای ۱۶ و ۱۷ پیوست ۵ را انجام داده و منطبق با قطعنامه شورای امنیت سازمان ملل، اقدامات شرح داده شده در بخش ۱۸ پیوست ۵ در سطح سازمان ملل متحد انجام می شود.

نکته مهم در روز اجرا این است که هیچ قید زمانی برای این روز در نظر گرفته نشده است. یعنی تنها قید رخ دادن این روز انجام تعهدات از سوی ایران و تایید آژانس است. اما روزهای دیگر مطرح شده در توافق نامه یک قید زمانی نیز دارد. پس این نگرانی وجود دارد که هیچگاه روز اجرا فرانسرد. یعنی امکان پذیر است که آژانس هیچگاه به طور کامل اقدامات ایران را

تایید و راستی آزمایی نکنند.

④ روز انتقال :

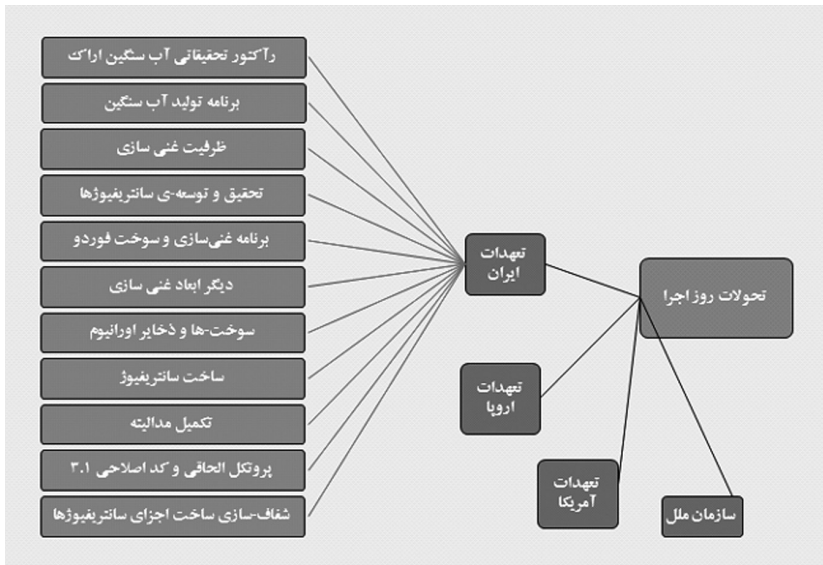
روز انتقالی، هشت سال پس از روز توافق خواهد بود، یا تاریخی که مدیرکل آژانس گزارشی ارائه نماید دال بر اینکه آژانس به نتیجه گیری گسترده تر خود مبنی بر اینکه تمام مواد هسته ای در ایران در فعالیت های صلح آمیز باقی می ماند، هرکدام زودتر باشد. در این روز اروپا برخی از تحریم های باقی مانده خود را تعلیق می کند. آمریکا نیز تلاش می کند تا تحریم ها را لغو کند.

④ روز خاتمه :

روز خاتمه قطعنامه شورای امنیت سازمان ملل متحد، روزی است که در آن، قطعنامه شورای امنیت سازمان ملل متحد که این برجام را تایید می نماید، منطبق با شرایط خود خاتمه می یابد، که این روز به فاصله ده سال از زمان روز توافق خواهد بود، مشروط به اینکه مفاد قطعنامه های قبلی بازگردانده نشده باشد... بعد از آن پرونده ایران از شورای امنیت خارج شده و با ایران مانند یک کشور عضوان پی تی رفتار خواهد شد.

④ تعهدات ایران :

این تعهدات به صورت مفصل در ضمیمه اول مشخص شده است. اقدامات مربوط به راکتور تحقیقاتی آب سنگین اراک، ظرفیت غنی سازی، تکمیل مدالیته، پروتکل الحاقی و کداصلاحی ۳۰۱ و ... که مفصل بیان شده است.

همانطور که مشاهده می‌شود ایران غیر از اجرای پروتکل الحاقی سایر تعهدات خودش را قبل از فرارسیدن روز اجرا انجام می‌دهد. تعهدات ایران از جنس اقدامات عملی است و برخی از آنها بازگشت پذیر نیستند. اقداماتی همچون تخریب راکتور آب سنگین اراک و کاهش ذخایر اورانیوم غنی شده به سقف ۳۰۰ کیلوگرم از جمله اقداماتی است که بازگشت ناپذیر است. اما آمریکا و اروپا تنها به اخذ تصمیماتی مبنی بر برداشته شدن تحریم‌ها مبادرت می‌کنند که البته این تصمیمات مشروط بوده و شرط اجرا شدن آن فرارسیدن روز اجراست. به عبارت دیگر از روز اجرا فرانسدهیچ‌گاه این تصمیمات موثر نخواهند شد و به عبارت دیگر بود و نبودشان تفاوتی ندارند.

به نظر نمی‌رسد این مکانیزم طراحی شده در توافق را بتوان مصداق همزمانی دانست. وقتی این مکانیزم را در کنار تجربه بدعهدی آمریکا در تعاملات گذشته همچون توافق الجزایر که منجر به آزاد شدن گروگان‌های آمریکایی و یا توافق سعدآباد و یا توافق ژنو که دو سال گذشته صورت گرفت، و یا تجربه آمریکا با سایر کشورها همچون کره شمالی و لیبی قرار دهیم، باید به شدت نگران بود که آمریکا و طرف‌های دیگر غربی فرصت بدعهدی داشته و متأسفانه در آن زمان ایران ۹۰ درصد تعهدات خود را انجام داده است و دستش از داشته‌های هسته

ای خالی شده است.

نکته بعد در مورد تایید رفتار ایران توسط آژانس بین المللی است. این موضوع خلاف خطوط قرمز تعیین شده است. در این مورد از سوی تیم مذاکره کننده گفته شده است نظارت آژانس در این موارد کیفی نیست و کمی است و آژانس به راحتی نمی تواند مغرضانه گزارش غیر واقعی اعلام کند. این ادعا برای بعضی از تعهدات ایران صادق می باشد ولی در مواردی مانند تخریب راکتور آب سنگین اراک یا بحث PMD این چنین نیست و آژانس باید گزارش کیفی از رعایت این موارد توسط ایران بیان کند.

④ تفاوت تعلیق و لغو:

قبل از این که به تعهدات اروپا و آمریکا پرداخته شود، برای درک بهتر این تعهدات نیاز است شناختی پیرامون تفاوت تعلیق و لغو و آثار آن به دست آید:

تعلیق تحریم ها که در متن با عنوان suspend یاد می گردد به معنای توقف تحریم ها با وجود ساختار و قانون آن تحریم می باشد و لغو که معادل واژه Terminate می باشد به معنای برداشته شدن تحریم و قانون آن می باشد. البته طرف عهد شکن اگر بنا بر بازگشت تحریم ها را داشته می باشد تحریم های لغو شده را نیز می تواند برگرداند ولی تفاوت این جا مشخص می شود که برای برگشت تحریم های لغو شده نیاز به رایزنی و همراه کردن افراد دخیل در تصمیم هست و در صورت همراه بودن، از پیشنهاد تا تصویب و اجرا زمان قابل توجه ای صرف خواهد شد. ولی در صورت توقف یا همان تعلیق تحریم، این برگشت پذیری می تواند بسیار سریع رخ دهد و نیازی به برگشت قانون و ساختار تحریم ندارد. نتیجه این تفاوت برای سرمایه گذار و فعال اقتصادی قابل اهمیت است، چرا که او برای تجارت خود نیاز به اطمینان و فضای ثبات دارد. مانند آن چه بعد از توافق ژنو رخ داد، که تعلیق تحریم های ناشی از توافق ژنو نتوانست سرمایه گذاران را برای ورود به کشور قانع کند. وقتی یک قانون تحریمی تنها تعلیق می شود معنایش این است

که قانون گذار آماده برگرداندن تحریم‌ها در هر لحظه است. لذا این کار اطمینان لازم برای فعالان اقتصادی را ایجاد نمی‌کند و ریسک همکاری اقتصادی با ایران را برای آنها کاهش نمی‌دهد. اما اگر لغو قانون صورت بگیرد این پیام را به فعالان اقتصادی مخابره می‌کند که بنا نیست که قوانین بازگردد و آینده روشن و با ثبات است.

همکاری‌های اقتصادی در حوزه‌های مختلف نیاز به ثبات و افق روشن دارد. برای مثال یک پروژه نفتی زمانی در حدود ۷ سال نیاز دارد تا به نتیجه برسد و بازگشت سرمایه صورت بگیرد. اگر این ثبات و افق روشن تامین نشود همکاری اقتصادی صورت نخواهد پذیرفت. برای همین بوده است که لغو تحریم به عنوان خط قرمز مذاکرات تعیین شده بود.

🕒 تعهدات اروپا در روز اجرا:

همانطور که گفته شد یکی از نگرانی‌ها این است که هیچ‌گاه روز اجرا فرانسود. اما اگر فرض کنیم که این روز فرامی‌رسد، اروپا و آمریکا و سازمان ملل اقداماتی را باید انجام دهند که در ادامه به آن پرداخته می‌شود.

اروپا بر اساس بند ۱۶ ضمیمه ۵ اقدامات زیر را باید انجام دهد:

16. **Terminate** the provisions of **Council Regulation (EU) No 267/2012** and suspend the corresponding provisions of Council Decision 2010/413/CFSP specified in Sections 1.1.1-1.1.3; 1.1.5 -1.1.8; 1.2.1 -1.2.5; 1.3.1, 1.3.2 (in so far as it concerns Articles 16 and 17 of **Council Decision 2010/413/CFSP**) and 1.3.3; 1.4.1 and 1.4.2; 1.10.1.2 (in so far as it concerns Articles 39, 43, 43a of **Council Regulation (EU) No 267/2012**) of Annex II. EU Member States will terminate or amend national implementing legislations as required.

۱۶. لغو قوانین شورای قانون گذاری شماره ۲۶۷/۲۰۱۲ و تعلیق

مقررات مربوط به تصمیم شورا ۴۱۳/۲۰۱۰/CFSP که در بخش‌های ۱،۱،۱ الی ۱،۱،۳؛ ۱،۱،۵ الی ۱،۱،۸؛ ۱،۲،۱ الی ۱،۲،۵؛ ۱،۳،۱، ۱،۳،۲ (تا آنجا که

مربوط به تیتراهای ۱۶ و ۱۷ تصمیم شورا ۴۱۳/۲۰۱۰/CFSP است) و ۱،۳،۳؛ ۱،۴،۱ و ۱،۴،۲؛ ۱،۱۰،۱،۲ (تا آنجا که مربوط به تیتراهای ۳۹، ۴۳، ۴۳a از قانون شماره ۲۶۷/۲۰۱۲ است) از ضمیمه ۲ مشخص شده است. کشورهای عضو اتحادیه اروپا قانون ملی در حال اجرا را در صورت لزوم لغو یا اصلاح خواهند کرد.

مشاهده می‌شود که اتحادیه اروپا تنها Council Regulation یا مصوبه اجرایی خود که با شماره ۲۶۷/۲۰۱۲ مشخص شده است، لغو می‌کند و بندهای مرتبط با تحریم‌ها در Council Decision یا تصمیم شورا را تعلیق می‌کند.^۱

۱ - برای درک اینکه اروپا چه تعهداتی را انجام می‌دهد باید به بندهای مشخص شده در بند ۱۶ ضمیمه ۵ رجوع شود.

تحریم‌های اشاره شده عبارتند از:

- ۱.۱.۱: Prohibition and authorisation regimes on financial transfers to and from Iran
- ۱.۱.۱: ممنوعیت و مجوز تراکنش مالی به و از ایران
- ۱.۱.۲: Sanctions on banking activities
- ۱.۱.۲: تحریم‌های فعالیت‌های بانکی
- ۱.۱.۳: Sanctions on insurance
- ۱.۱.۳: تحریم‌های بیمه‌ای
- ۱.۱.۵: Sanctions on financial support for trade with Iran
- ۱.۱.۵: تحریم‌های مالی پشتیبان تجارت با ایران
- ۱.۱.۶: Sanctions on grants, financial assistance and concessional loans
- ۱.۱.۶: تحریم گزنت‌ها و کمک‌ها و قرض‌های مالی
- ۱.۱.۷: Sanctions on Government of Iran public-guaranteed bonds
- ۱.۱.۷: تحریم اوراق قرضه دولتی ایران
- ۱.۱.۸: Sanctions on associated services [۳] for each of the categories above
- ۱.۱.۸: تحریم‌های خدمات مرتبط با فعالیت‌های فوق
- ۱.۲.۱: Sanctions on the import of oil and gas from Iran
- ۱.۲.۱: تحریم واردات نفت و گاز از ایران
- ۱.۲.۲: Sanctions on the import of Iranian petrochemical products

توضیح اینکه مصوبه اجرایی جایگاه حقوقی پایین‌تری نسبت به تصمیم شورا داشته و لغو آن به معنای لغو قانون تحریم نیست. بلکه تنها مصوبه اجرایی لغو شده است که بازگشت پذیری آن بسیار آسان‌تر از تصمیم شورا است. به تعبیر دیگری همانند قانون مجلس شورای اسلامی و مصوبات اجرایی دولت است که تفاوت حقوقی داشته و قانون مجلس جایگاه بالاتری نسبت به مصوبه اجرایی دولت دارد.

تصمیم شورای اتحادیه اروپا که در توافق به آن اشاره شده مربوط به تصمیمی است که اتحادیه اروپا بعد از صدور قطعنامه ۱۹۲۹ سازمان ملل در سال ۲۰۱۰ است. بعد از قطعنامه شورای اتحادیه اروپا برای جاری کردن قطعنامه اقدام به تصویب این تصمیم کرد. در سال ۲۰۱۲ به منظور کارآمدی بیشتر محدودیت‌ها و تحریم‌های اعمال شده و همچنین گسترش دایره شمولیت آن اقدام به تصویب

- ۱.۲.۲: تحریم واردات محصولات پتروشیمی
- ۱.۲.۳: Sanctions on the export of key equipment for the oil, gas and petrochemical sectors
- ۱.۲.۳: تحریم های صادرات تجهیزات کلیدی برای بخش های نفت و گاز و پتروشیمی
- ۱.۲.۴: Sanctions on investment in the oil, gas and petrochemical sectors
- ۱.۲.۴: تحریم‌های سرمایه گذاری در بخش‌های نفت و گاز و پتروشیمی
- ۱.۲.۵: Sanctions on associated services for each of the categories above
- ۱.۲.۵: تحریم‌های خدمات مرتبط با فعالیت های فوق
- ۱.۳.۱: Sanctions related to shipping and shipbuilding
- ۱.۳.۱: تحریم های مرتبط با کشتیرانی و کشتی سازی
- ۱.۳.۲: Sanctions related to the transport sector
- ۱.۳.۲: تحریم های مرتبط با بخش حمل و نقل
- ۱.۳.۳: Sanctions on associated services for each of the categories above
- ۱.۳.۳: تحریم های خدمات مرتبط با هر یک از دسته های فوق
- ۱.۴.۱: Sanctions on gold, precious metals and diamonds, banknotes and coinage
- ۱.۴.۱: تحریم‌های طلا و فلزات گران بها و الماس و اسکناس و مسکوکات
- ۱.۴.۲: Sanctions on associated services for each of the categories above
- ۱.۴.۲: تحریم‌های خدمات مرتبط با هر یک از دسته های فوق

Council Regulation کردند.

در توافق‌نامه قرار است قانون مادر باقی بماند و تنها مفاد مرتبط تعلیق (suspend) شود. به نظر نمی‌رسد که با لغو Council Regulation که جایگاه حقوقی پایین‌تری نسبت به تصمیم شورا دارد، تأثیرات مد نظر ایران در لغو تحریم‌ها حاصل شود. چرا که قانون اصلی که منجر به اعمال تحریم‌های اتحادیه اروپا شد، موجود بوده و قابلیت برگشت سریع دارد.

جالب است که اتحادیه اروپا حتی در روز انتقال که ۸ سال دیگر است قرار نیست قانون اصلی یا همان «تصمیم شورا» را لغو کند. در تعهدات اروپا در روز انتقال از نظر حقوقی دقیقاً همان تعهدات در روز اجرا است.

20. The European Union will:

20. Terminate the provisions of Council Regulation (EU) No 267/2012 and suspend the corresponding provisions of Council Decision 2010/413/CFSP specified in Sections 1.1.4, 1.3.2 (in so far as it concerns Articles 15 and 18 of Council Decision and Articles 36 and 37 of Council Regulation); 1.5.1 and 1.5.2 (in so far as it concerns Ballistic Missiles restrictions); 1.6.1 - 1.9.1 of Annex II.

در روز انتقال دوباره همان عبارات تکرار شده است. یعنی لغو Council Regulation و تعلیق Council Decision مانند روز اجرا. پس در روز انتقال هم قرار نیست که لغوی صورت بگیرد. پس چه زمانی قرار است لغو قانون اصلی تحریمی اتحادیه اروپا صورت پذیرد؟

بر اساس توافق‌نامه در روز خاتمه که ده سال بعد است این قوانین خاتمه می‌یابد.

به نظر نمی‌رسد که این نوع برداشته شدن تحریم‌ها بتواند اثر مهمی در بهبود شرایط همکاری‌های اقتصادی با ایران ایجاد کند.

🔍 تحریم سوئیفت چه خواهد شد؟

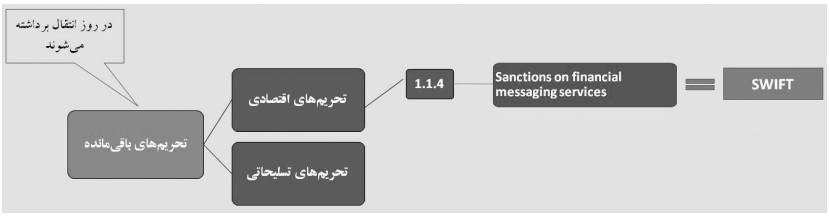
در میان تعهدات اروپا در روز اجرا بند ۱.۱.۴ وجود ندارد و این بند را در

تعهدات اروپا روز انتقال قرار داده‌اند. این بند مربوط به چیست؟ با مراجعه به بند مربوطه در پیوست دوم که درباره تحریم‌هاست خواهیم دید:
 ۱.۱.۴: Sanctions on financial messaging services

🕒 تحریم خدمات پیام‌رسانی مالی :

مهم‌ترین خدمات پیام‌رسانی که در اروپا وجود دارد، سوئیفت است. سوئیفت یک بستر تبادل اطلاعات امن و آنلاین است که بیش از ۱۵ سال که از شروع فعالیت آن می‌گذرد. این شرکت بلژیکی بوده و ذیل قوانین اتحادیه اروپا فعالیت می‌کند. استفاده از این ابزار اثر مهمی در توسعه روابط بانکی و تسهیل آن دارد به خصوص در تعامل میان بانک‌های ایرانی و بانک‌های خارجی نقش بسیار مهمی ایفا می‌کند.

بر اساس توافق جامع اتحادیه اروپا تحریم مربوط به سوئیفت را در روز اجرای توافق تعلیق یا لغو نمی‌کند. بلکه برداشته شدن این تحریم به روز انتقال یعنی ۸ سال بعد موکول شده است. وجود این تحریم سبب خواهد شد که حتی با وجود بیرون آمدن بانک مرکزی کشور از تحریم، تبادلات ارزی کشور هنوز هم با مشکلات بسیاری روبه‌رو شود.

باید متذکر شد که این شیطنت اروپا که تحریم سوئیفت را به ۸ سال دیگر موکول کرده است، خلاف متن اصلی توافق است. در بند ۱۹ آمده است که اروپا در روز اجرا باید خدمات سوئیفت را آزاد کند.

19. The EU will terminate all provisions of the EU Regulation, as subsequently amended, implementing all nuclear-related economic and financial sanctions, including related designations, **simultaneously with the IAEA-verified implementation of agreed nuclear-related measures by Iran as specified in Annex V** which cover all sanctions and restrictive measures in the following

areas, as described in Annex II:

- iv. Supply of specialised financial messaging services, including SWIFT, for persons and entities set out in Attachment 1 to Annex II, including the Central Bank of Iran and Iranian financial institutions;

اما متأسفانه در ضمیمه ۵ که از نظر زمان بندی اجرای تعهدات مرجعیت دارد، برداشته شدن تحریم سوئیفت به روز انتقال موکول شده است. در نتیجه باید گفت درباره سوئیفت متن دارای تعارض است و تنها با دعوای حقوقی قابل حل خواهد بود.

از جمله تعهدات دیگر اروپا در روز اجرا که اهمیت دارد، خارج کردن افراد و نهادهای تحریمی از لیست تحریم هاست که بر اساس آن دارایی‌ها و سرمایه‌های بلوکه شده آنها آزاد می‌شود.

Remove individuals and entities set forth in Attachment 1 to Annex II of this JCPOA from Annexes VIII and IX to Council Regulation (EU) 267/2012. Suspend the provisions of Council Decision 2010/413/CFSP specified in Section 1.9.1 of Annex II in relation to individuals and entities set forth in Attachment 1 to Annex II.

بیشتر بانک‌های ایرانی و افراد ایرانی در این لیست حضور دارند. تنها بانک‌های صادرات، سپه، مهر و انصار است که دارایی‌هایشان تا روز انتقال بلوکه خواهند ماند.

🕒 تعهدات آمریکا در روز اجرا:

آمریکا نیز تعهداتی در روز اجرا انجام می‌دهد که در بند ۱۷ مشخص شده است.

- Cease the application of the sanctions set forth in Sections 4.1 -4.5 and 4.7 of Annex II, with the exception of Section 211(a) of the Iran Threat Reduction and Syria Human Rights Act of 2012 (TRA);

آمریکا قرار است اعمال قوانین تحریم را که در بندهای ۴.۱ تا ۴.۵ و ۴.۷ از ضمیمه دوم مشخص شده است را متوقف کند. در اینجا لازم است درباره عبارت Cease the application توضیح دهیم. این عبارت به معنای توقف اجرای قوانین است. این مفهوم یک مرتبه پایین‌تر

از مفهوم تعلیق است. این عبارت اولین بار در لوزان مورد استفاده قرار گرفت. تعلیق و لغو توسط قانون‌گذار انجام می‌شود، اما توقف اجرا توسط مجری قانون صورت می‌گیرد و در نتیجه مرتبه‌ای پایین‌تر از تعلیق است. پس تحریم‌های آمریکا تنها در اجرا متوقف می‌شود و ناپایدارتر از تعلیق است.

③ تعهدات آمریکا شامل موارد زیر می‌شود:

- 4.1: Financial and banking measures
  - 4.1.1: Sanctions on transactions with individuals and entities set out in Attachment 3 to this Annex, including: the Central Bank of Iran (CBI) and other specified Iranian financial institutions; the National Iranian Oil Company (NIOC), [8] Naftiran Intertrade Company (NICO), National Iranian Tanker Company (NITC) and other specified individuals and entities identified as Government of Iran by the Office of Foreign Assets Control; and certain designated individuals and entities on the Specially Designated Nationals and Blocked Persons List (SDN List)
  - 4.1.2. Sanctions on the Iranian Rial
  - 4.1.3. Sanctions on the provision of U.S. banknotes to the Government of Iran
  - 4.1.4. Bilateral trade limitations on Iranian revenues held abroad, including limitations on their trade
  - 4.1.5. Sanctions on the purchase, subscription to, or facilitation of the issuance of Iranian sovereign debt, including governmental bonds
  - 4.1.6. Sanctions on financial messaging services to the CBI and Iranian financial institutions set out in Attachment 3 to this Annex
  - 4.1.7. Sanctions on associated services for each of the categories above
- 4.2. Insurance measures
  - 4.2.1. Sanctions on the provision of underwriting services, insurance, or re-insurance in connection with activities consistent with this JCPOA, including activities with individuals and entities set forth in Attachment 3 to this Annex
- 4.3. Energy and petrochemical sectors
  - 4.3.1. Efforts to reduce Iran's crude oil sales, including limitations on the quantities of Iranian crude oil sold and the nations that can purchase Iranian crude oil
  - 4.3.2. Sanctions on investment, including participation in joint ventures, goods, services, information, technology and technical expertise and support for Iran's oil, gas, and petrochemical sectors

در ظاهر امر به نظر می‌رسد آمریکا می‌خواهد بسیاری از تحریم‌های اعمال شده علیه ایران را بردارد. اما با بررسی دقیق متوجه شیطنت‌های استکباری در متن توافق خواهیم شد. مهم‌ترین سوال این است که آیا پوله‌های نفتی آزاد می‌شود؟

آیا ایران به پول نفت خود دسترسی خواهد داشت؟

آیا ما می‌توانیم از محل فروش نفت خام، درآمد ارزی داشته باشیم؟ به عبارت دیگر آیا می‌توانیم به درآمدهای نفتی‌مان دسترسی داشته باشیم و هر فعالیت اقتصادی که نیاز بدانیم با آن انجام دهیم؟ برای پیدا کردن جواب این سوال لازم است مروری بر تحریم نفتی ایران و روند توسعه آن داشته باشیم.

سوال محوری به آخرین مرحله تحریم‌های نفتی بازمی‌گردد یعنی دسترسی به پول نفت.

داستان تحریم دسترسی به درآمدهای نفتی

بارها از سوی مسئولان اقتصادی دولت و شخص رئیس‌جمهور اعلام شده بود که با مذاکره می‌توان تحریم‌های ظالمانه علیه ملت ایران را برداشت و بعد از آن وضعیت اقتصادی کشور رو به بهبود خواهد رفت. تا جایی که مردان اقتصادی دولت کارهای اساسی خود را موقوف به بعد از توافق کردند. به طور مشخص رئیس‌کل بانک مرکزی وعده تک‌نرخی کردن قیمت ارز را به بعد از حصول توافق هسته‌ای حواله داد. در میان تحریم‌های مختلف و پیچیده‌ای که بر ملت ایران تحمیل شده بود، تحریم فروش نفت خام یکی از دو تحریم اصلی و به عبارت دیگر ستون اصلی ساختمان تحریم‌ها بود. دلیل آن نیز بسیار روشن است. اقتصاد ایران وابستگی شدید به پول نفت داشته و دارد و دولت‌ها فارغ از گرایش‌های سیاسی‌شان و شعارهایی که در زمان انتخابات می‌دهند، به طور جدی تمایل به استفاده از پول نفت برای

انجام برنامه‌های مد نظر خود دارند.

دولت روحانی نیز علی‌رغم وجود تحریم در حوزه فروش نفت، از همان ابتدا سرمایه‌گذاری سیاسی قابل توجهی بر حوزه نفتی داشت. به همین منظور زنگنه که فردی پرحاشیه به دلیل پرونده کرسنت بود را به عنوان وزیر معرفی کرد و در دفاع از او سنگ تمام گذاشت. مشخص است که روحانی روی عملکرد زنگنه در تولید و فروش نفت حساب ویژه باز کرده و از طرف دیگر به برداشته شدن تحریم‌های نفتی از طریق مذاکرات که توسط ظریف انجام می‌شد، امید فراوانی بسته است.

همه کارشناسان و تحلیل‌گران سیاسی و اقتصادی می‌دانند که مهم‌ترین امتیاز دولت که در مذاکرات به دنبال آن بود، برداشتن محدودیت در فروش نفت و دسترسی پیدا کردن به پول‌های نفتی است. اگر مشکل دسترسی به پول‌های نفتی برطرف شود، مباحثی همچون دارایی‌های بلوکه شده ایران در خارج از کشور دیگر مساله خاصی نیست، چرا که میزان فروش نفت در یک سال بیش از تمام اعداد بیان شده خواهد بود.

اما سوال مهم که با بررسی متن جمع‌بندی توافقنامه یا همان برجام برای کارشناسان ایجاد شده است این است که: آیا ایران با پذیرش توافقنامه می‌تواند به پول‌های حاصل از فروش نفت خود در گذشته و نفتی که در آینده خواهد فروخت، دسترسی داشته باشد؟

این ادعا در ادامه به همراه رایه اسناد حقوقی از توافقنامه و قوانین مرتبط با تحریم نفتی اثبات می‌شود. هرچند بیان این ادله کمی پیچیده و طولانی است اما به دلیل اهمیت بسیار آن، لازم است خوانندگان گرامی آن‌ها را مطالعه کنند. تلاش می‌شود به صورت گام به گام این ادله بیان شود تا درک آن آسان‌تر شود.

۱. اولین نگرانی که از بررسی متن توافقنامه و بند مربوط به تحریم نفتی ایجاد می‌شود، ادبیات نوشتاری است که بسیار شبیه به آنچه‌ای است که در توافق ژنو نوشته شد. در توافقنامه جامع در بند ۴.۳.۱ از ضمیمه دوم آمده است که «آمریکا تلاش‌ها برای کاهش فروش نفت ایران شامل محدودیت‌ها بر

مقدار فروش نفت خام ایران و کشورهایی که می‌توانند نفت خام ایران را بخرند» را متوقف می‌کند.

4.3.1. Efforts to reduce Iran's crude oil sales, including limitations on the quantities of Iranian crude oil sold and the nations that can purchase Iranian crude oil

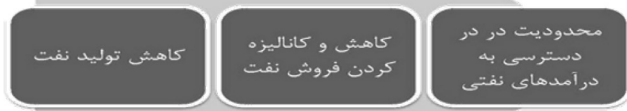
در توافق ژنو نیز بند مربوط به تحریم نفتی اینگونه بیان شده بود: آمریکا و اروپا «تلاش‌ها برای کاهش بیشتر فروش نفت خام ایران را متوقف می‌کنند. مشتری‌های فعلی ایران می‌توانند میزان فعلی خرید خود از ایران را ادامه دهند.»

JPOA: Pause efforts to further reduce Iran's crude oil sales, enabling Iran's current customers to purchase their current average amounts of crude oil

مشاهده می‌شود که ادبیات دو متن کاملاً شبیه به یکدیگر است. از آنجا که بر اساس توافق ژنو ما نتوانستیم به پولهای حاصل از فروش نفت خام خود دست پیدا کنیم و تنها ماهیانه ۷۰۰ میلیون دلار برای ایران آزاد می‌شد، لذا این نگرانی ایجاد می‌شود که بر اساس توافق جامع نیز قرار نیست پول نفت ایران آزاد شود. با بررسی بیشتر این نگرانی متأسفانه اثبات می‌شود که قرار نیست پول نفت ایران آزاد شود.

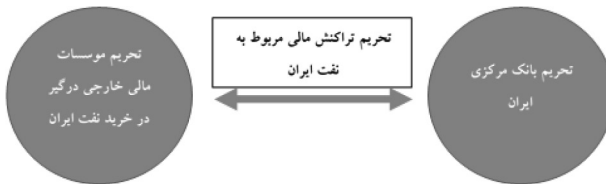
۲. بند فوق تنها ایجاد نگرانی کرده و لزوماً به معنای اثبات ادعا نیست. اما ادله حقوقی وجود دارد که ادعای عدم آزاد شدن پولهای نفتی ایران را اثبات می‌کند. برای فهم بهتر لازم است مروری بر نحوه اعمال تحریم نفتی از سوی آمریکا و چگونگی محصور شدن پولهای نفتی ایران در کشورهای وارد کننده نفت، داشته باشیم.

روند افزایش تحریم‌های نفتی

بارها از سوی دولتمردان آمریکایی اعلام شده بود که هدف از اعمال تحریم‌ها، کاهش درآمدهای دولت ایران و ایجاد فشار بر آن برای ایجاد تغییر در رفتارش است. تا قبل از تشدید تحریم‌ها ایران روزانه ۲.۴ میلیون بشکه در روز نفت خام می‌فروخت و در حدود ۱۰۰ میلیارد دلار درآمد نفتی سالانه آن بود. ایران نفت خام خود را از طریق شرکت ملی نفت می‌فروخت و درآمدهای آن به حساب‌های بانک مرکزی واریز می‌شد. آمریکا نیز این مسیر را به خوبی شناسایی کرده بود. اولین قانون تحریمی در اینباره قانون اختیارات دفاع ملی برای سال ۲۰۱۲ بود که در ادبیات تحریم به NDAA شهرت دارد. در این قانون و در بخش ۱۲۴۵ (sec ۱۲۴۵) تحریم‌های ایران بیان شده است. زیر بخش d از بند فوق مربوط به تحریم نفتی ایران است. آمریکا برای کاهش فروش نفت خام ایران یک پازل ۴ قطعه‌ای ایجاد کرد. از یک طرف بانک مرکزی ایران را تحریم کرد و هرگونه تعامل با آن را ممنوع کرد. (sec ۱۲۴۵ NDAA (d)(۱)) همزمان موسسات مالی و حتی بانک‌های مرکزی کشورهایی که در تراکنش مالی مربوط به نفت ایران درگیر باشند را تحریم کرد (sec ۱۲۴۵ NDAA (d)(۳)) و همچنین خود تراکنش مالی که با موضوع نفت خام و سایر محصولات نفتی ایران باشد را نیز تحریم کرد. (sec ۱۲۴۵ NDAA (d)(۴))

به صورت شماتیک اینگونه می‌شود:

قطعه چهارم پازل استثنا کردن برخی از کشورهای اصلی خریدار نفت بود که این کار را برای جلوگیری از بی‌ثباتی بازار نفت انجام داد. رئیس‌جمهور آمریکا هر شش ماه یکبار لیست کشورهای استثنا شده را اعلام می‌کرد. اما استثنا شدن این کشورها مشروط به کاهش خرید نفت ایران به صورت مستمر بود. با این کار فروش نفت خام ایران به صورت مستمر کاهش می‌یافت.

اما بانک مرکزی ایران هنوز می‌توانست پول‌های نفتی را با ارزهای دیگر دریافت کند و به کشورهایمانند امارات و یا ترکیه منتقل کرده و با تبدیل آن

به طلا، آنها را به داخل کشور منتقل کند. این مسیر برای مدت کوتاهی کارآمد بود اما با حساس شدن دولت آمریکا به واردات طلای ایران، دولت آمریکا با دستور اجرایی ۱۳۶۲۲ (جولای ۲۰۱۲ - مرداد ۱۳۹۱) تجارت طلا با ایران را تحریم کرد. در نتیجه فروش طلا به نهادها و سازمان‌های دولتی ایران ممنوع و مشمول تحریم شد. کنگره آمریکا نیز در زمان کوتاهی با تصویب قانون کاهش تهدید ایران (TRA) علاوه بر تحریم طلا و فلزات گران‌بها، ادامه خرید نفت خام از ایران را مشروط به بلوکه شدن درآمد حاصل از آن در کشور خریدار نفت کرد. به عبارت دیگر شرط دیگری در کنار شرط کاهش مستمر خرید نفت خام از ایران قرار داد. بر اساس بخش ۵۰۴ این قانون (۵۰۴ sec) این پول‌ها در حسابی به نام ایران در آن کشور واریز می‌شد و تنها ایران می‌توانست در تجارت دوجانبه و آن هم برای خرید اقلام بشردوستانه مانند غذا و دارو استفاده کند. ایران نمی‌توانست این پول‌ها را از آن حساب منتقل کند.

دیوید کوهن در چهارم ژوئن ۲۰۱۳ در این باره به کنگره اینگونه توضیح می‌دهد:

«اثر قانون NDAA با اقدام دیگری که در قانون کاهش تهدید ایران و حقوق بشر در سوریه، که از ۶ فوریه ۲۰۱۳ اجرایی شد، قرار دارد بیشتر شد. ذیل بخش ۵۰۴ این قانون هر کشوری که بر اساس قانون NDAA می‌تواند از ایران نفت بخرد، باید اطمینان حاصل کند که درآمد حاصل از آن تنها برای تجارت دوجانبه و یا خرید بشردوستانه استفاده شود. درآمدهای نفتی نمی‌تواند به ایران منتقل شود و یا به کشور ثالثی منتقل شود الا برای خریدهای بشردوستانه. این یک قانون قدرتمند است و درآمدهای ایران از معدود کشورهای خریدار نفت «محصور» «locks up» می‌شود.»^۲

۲ توضیحات دیوید کوهن در این باره:

The impact of the NDAA was further enhanced by a powerful measure contained in (TRA) that entered the Iran Threat Reduction and Syria Human Rights Act of ۲۰۱۲, ۶ into effect on February ۲۰۱۳. Under Section ۵۰۴ of the TRA, any country that has received an NDAA «significant reduction» exception – meaning that its banks can pay Iran for its significantly reduced oil imports without risk of correspondent account sanctions – must now ensure that those revenues are used only to facilitate bilateral trade or humanitarian trade. Iranian oil-import revenue cannot be repatriated to Iran,

اجرائی شدن این قانون سبب شد تا ایران نتواند پوله‌های نفت خود را آنطور که می‌خواهد مصرف کند و لذا به پس‌انداز شدن آنها در حساب خود در کشور وارد کننده رضایت داد.

هرکسی که کمی آشنایی به زبان انگلیسی داشته باشد با بررسی و جستجو در متن برجام متوجه می‌شود که در هیچ بخشی از متن، صحبتی درباره پوله‌های نفتی نشده و همچنین هیچ ارجاعی به قانون ۱۲۴۵ NDAA sec (d) (۴) و نیز به قانون ۵۰۴ TRA sec نشده است. بلکه تنها به بخش ۱ و ۳ از قانون NDAA اشاره شده است. یعنی تنها قرار است تحریم بانک مرکزی ایران و موسسات مالی خارجی طرف حساب ایران، تعلیق شود و به عبارت ساده‌تر تحریم تراکنش مالی با موضوع نفت خام ایران هنوز پابرجاست. همچنین بر اساس قانون TRA شرط محصور شدن درآمدهای نفتی ایران (Locking Up Iran's Oil Revenues) هنوز پابرجاست. چرا که بند مرتبط در قانون کاهش تهدید ایران (TRA sec ۵۰۴) نیز مورد اشاره قرار نگرفته است.

در نتیجه درآمدهای نفتی ایران چه آنهایی که در گذشته حاصل شده است و هم اکنون در کشورهای هند، چین، کره جنوبی، ژاپن و ترکیه است و چه آنهایی که در آینده قرار است فروخته شود، از دسترس ایران خارج شده و به صورت محصور (Locking Up) در خواهد آمد.

جمع بندی؟

بررسی‌های صورت گرفته از متن توافق جامع حاکی از عدم رعایت خطوط قرمز در حوزه تحریم‌ها و همچنین وجود ابهامات جدی و بسیار مهم در برخی از تحریم‌های مهم از جمله تحریم دسترسی به پول نفت؛ است. در نتیجه به نظر نمی‌رسد که این توافق را بتوان مصداق توافق خوب که تامین کننده منافع ملت ایران باشد دانست.

transferred to a third country, or used to facilitate third-country trade, except for humanitarian purchases. This is a very powerful provision, as it effectively «locks up» Iranian revenues in the few countries that still buy Iranian oil and denies Iran the free use of its diminishing oil revenue

<http://www.treasury.gov/press-center/press-releases/Pages/jl۱۹۶۹.aspx>

